

Gesignaleerd ...in de internationale vakliteratuur

Heeft de anticonceptiepil invloed op de zin in seks?

Orale anticonceptiva (OAC) verlagen het vrije testosteron (FT), deels door onderdrukken van ovariële steroïdproductie en deels door het verhogen van het Sex Hormone Binding Globuline (SHBG). Ook lijken OAC het dihydroepiandrosteron (DHEA) en haar sulfaatvorm (DHEA-S) te verlagen. Testosteron (T) tekort kan een oorzaak zijn van minder zin in seks bij vrouwen. De grootste groep pilsluksters bemerkt geen verandering in zin door de pil. Context, partnerrelatie, zingeving, communicatie en andere psychosociale factoren bepalen vaak in combinatie het al of niet zin hebben bij vrouwen. Toch is minder zin in seks de meest genoemde bijwerking van OAC en nogal eens reden om, al dan niet tijdelijk, te stoppen. Is het waar dat de pil, door afname van vrij testosteron, oorzaak is van minder zin in seks?

Graham en Bancroft en collega's (2007) hebben in een recente studie onderzocht of veranderingen in plasma androgenen (totaal T, FT en DHEA-S) gerelateerd zijn aan veranderingen in seksuele interesse, seksueel responderen en stemming van vrouwen die begonnen met OAC. Hun eerste hypothese was, dat vrouwen met een afname van seksuele interesse en seksueel responderen en verslechtering van stemming een sterkere daling van T of DHEA-S zouden hebben na starten van OAC dan vrouwen zonder klachten. Hun tweede hypothese was, dat seksueel verlangen en seksuele responderen pas afnemen als T en FT na starten van OAC onder een bepaalde 'kritische' T-waarde komen.

Eenzestig vrouwen gaven bloedmonsters en vulden vragenlijsten in: eenmaal vóór de start van OAC en eenmaal na drie maanden. Het hormonaal onderzoek bestond uit totaal T, SHBG, FT en DHEA-S. De vragenlijsten keken naar stemming, seksuele functie, frequentie van seksuele gedachten en bijwerkingen van medicatie. Als OAC kregen de deelnemers willekeurig een driefasepil (Ortho-Tricyclen of Ortho-Tricyclen Lo) of een éénfasepil (Ortho-Cyclen). Deze drie soorten bevatten hetzelfde progesteron en oestrogeen, maar niet in gelijke hoeveelheden. Ze zijn niet in Nederland verkrijgbaar. Het vergelijken van de invloed van de verschillende doses oestrogeen op zin en stemming was onderwerp van een parallel onderzoek. Dit tweede onderzoek wordt hier niet besproken (Greco e.a., 2007).

Wat waren de resultaten? Er werd een significante afname in T, FT en DHEA-S gevonden na 3 maanden. Er bleek inderdaad enig bewijs voor hypothese 1: hoe groter de afname in T en FT door OAC, hoe minder vaak men aan seks dacht of opgewonden werd. Geen verband was er tussen afname van T, FT of DHEA-S en depressieve stemming. Ook de tevredenheid over seks met de partner werd niet negatief beïnvloed door afname van androgenen. Voor hypothese 2 was onvoldoende ondersteuning: er werd geen 'kritische' grens gevonden, waaronder vrouwen klachten kregen van te laag T. Er waren vrouwen die een aanzienlijke daling in FT hadden en desondanks geen vermindering in seksuele interesse rapporteerden.

Concluderend stellen de auteurs, dat veel vrouwen vermindering van androgenen hebben door OAC zonder er seksueel iets van te merken. Een klein deel van de vrouwen blijkt gevoelig voor T-daling en krijgt minder zin. Hoe je deze twee groepen vrouwen in de praktijk onderscheidt is een vraag voor toekomstig onderzoek. Een verband met stemming werd niet aangetoond. Bij mij blijft de vraag over of het onderscheid tussen laag T-gevoeligen en laag T-ongevoeligen niet eerder op psychosociale factoren en betekenisgeving berust dan op gevoeligheid voor T-daling.

Marianne Vergeer, arts

Literatuur

- Graham, C.A., Bancroft, J., Doll, H.A., Greco, T., & Tanner, A. (2007). Does oral contraceptive-induced reduction in free testosterone adversely affect the sexuality or mood of women? *Psychoneuroendocrinology*, 32, 246-255
- Greco, T., Graham, C.A., Bancroft, J., Tanner, A., & Doll, H.A. (2007). The effects of oral contraceptives on androgen levels and their relevance to premenstrual mood and sexual interest: a comparison of two triphasic formulations containing norgestimate and either 35 or 25 microg of ethinyl estradiol. *Contraception*, 76, 8-17. Epub 2007 May 23.

Het seksuele gedrag en het seksueel functioneren van ouderen

Ondanks de vergrijzing is nog vrij weinig bekend over het seksuele gedrag en het seksueel functioneren van ouderen. De onderzoekers brengen verslag uit van een onderzoek naar de prevalentie van seksuele activiteit, gedragingen, en problemen in een onderzoekspopulatie van 3005 Amerikaanse volwassenen (1550 vrouwen en 1455 mannen) in de leeftijd van 57 tot 85 jaar, waarin zwarten, hispanics, mannen en de oudste ouderen zijn oververtegenwoordigd. Een volledige echtelijke of samenlevingsgeschiedenis werd opgenomen evenals gedetailleerde informatie over een of twee van de meest recente seksuele betrekkingen. De informatie werd verkregen door middel van gestructureerde interviews en aanvullende vragenlijsten. De onderzoekers beschrijven

het verband van de prevalentie van seksuele activiteit, gedragingen, en problemen met de leeftijd en de gezondheidstoestand. Seksuele activiteit wordt gedefinieerd als elke wederzijds vrijwillige activiteit met een andere persoon die seksueel contact met zich meebrengt, ongeacht of daar wel of niet gemeenschap of orgasme bij komt kijken.

De prevalentie van seksuele activiteit neemt af met de jaren (73% onder respondenten tussen 57 en 64 jaar, 53% onder respondenten tussen 65 en 74 jaar en 26% onder respondenten tussen 75 en 85 jaar). Vrouwen rapporteren in al deze leeftijdsgroepen significant minder seksuele activiteit dan mannen. Van de respondenten die seksueel actief zijn (d.w.z. de laatste 12 maanden seks met tenminste één partner gehad hebben) rapporteert ongeveer de helft van alle mannen en vrouwen tenminste één vervelend seksueel probleem te hebben. De meest voorkomende seksuele problemen onder vrouwen zijn: verminderd verlangen (43%), lubricatieprobleem (39%) en anorgasmie (34%). Bij mannen vormen de erectiemoeilijkheden het meest voorkomende seksuele probleem (37%). Veertien procent van alle mannen rapporteren medicatie of supplementen te gebruiken om het seksuele functioneren te verbeteren. Mannen en vrouwen die hun gezondheid als slecht beoordelen zijn minder seksueel actief en diegenen die wel seksueel actief zijn, rapporteren vaker seksuele problemen. In totaal rapporteren 38% van de mannen en 22% van de vrouwen sinds hun 50^e over seks gesproken te hebben met een arts.

De conclusies van de onderzoekers zijn: Veel oudere volwassenen zijn seksueel actief. Voor vrouwen is de kans dat zij een partnerrelatie hebben of dat zij seksueel actief zijn minder dan voor mannen. Seksuele problemen komen onder ouderen geregeld voor, maar deze problemen worden niet regelmatig met artsen besproken.

Bespreking

Sinds een aantal jaren vindt er een vruchtbare samenwerking plaats tussen een aantal universiteiten in het noordoosten van de VS (Chicago en Boston) en het zuidoosten van Canada (Toronto) op het gebied van multidisciplinair onderzoek naar aspecten van seksualiteit van ouderen. Onderhavig artikel, dat het afgelopen jaar verscheen in het gerenommeerde *New England Medical Journal*, is zeker niet het enige recente resultaat, maar genereert wel de nodige aandacht. Inhoudelijk levert het onderzoek geen schokkende nieuwe bevindingen. De belangrijkste uitkomsten, dat zowel het stijgen der jaren als een slechte gezondheidstoestand samengaan met verminderde seksuele activiteit en een toename van seksuele problemen, liggen in de lijn van wat uit eerdere onderzoeken bekend is geworden. Wel valt op dat de scores voor de seksuele disfuncties zoveel hoger liggen dan in het recente onderzoek naar seksuele gezondheid in Nederland (Bakker & Vanwesenbeeck). Mogelijk dat de lagere gemiddelde leeftijd in dat onderzoek de prevalentiecijfers matigt.

De grote winst van deze studie zit in de grootte en de samenstelling van de onderzoekspopulatie. De weergave van de resultaten is wel erg beknopt. Hoe relevant is bijvoorbeeld de etnische achtergrond voor de resultaten? Het is te hopen dat de onderzoekers meer, en meer gedetailleerde, resultaten van dit omvangrijke onderzoek zullen publiceren.

Albert Neeleman, GZ-psycholoog, psychotherapeut

Literatuur

- Bakker F., & Vanwesenbeeck, I. (2006). *Seksuele gezondheid in Nederland 2006*. Delft: Eburon.
- Lindau, S.T., Schumm, P., Laumann, E.O., Levinson, W., Muirchearthaigh, C.A., & Waite L.J. (2007). A study of sexuality and health among older adults in the United States. *New England Journal of Medicine* 35, 762-774.